

Fatüzes keramikusok

A kerámiaégetésnek is van környezettudatos, természetközeli változata. A magas hőfokon égetett fatüzes kerámia kelet-ázsiai eredetű, és hosszú időre visszanyúló, filozófiailag is megalapozott technológia. Az eljárás még a rendszerváltás előtt átjutott a vasfüggönyön, az innovatív szellemű hazai keramikusok nyugati kollégáikkal szinte egy időben megismerhették. Két olyan helyszín volt Magyarországon, ahol a technológiát a gyakorlatban is ki lehetett próbálni: az egyik a kecskeméti székhelyű Nemzetközi Kerámia Stúdió, a másik a Siklósi Kerámia Alkotótelep. A technológiát elkötelezetten alkalmazók közül kiemelkedő a szerepe Néma Júlia keramikusművésznak, aki Magas hőfokon – Közelítések a fatüzes kerámiához címmel monografikus igényű könyvet jelentetett meg az elmúlt évtized elején, magyar nyelven. A szerző szerint a magas hőfokú fatüzes kerámiaégetés nem csupán a kerámiakészítés befejező művelete, hanem olyan komplex alkotói magatartás, amely kihat az alkotói folyamat egészére, a tárgytervezésre is. Néma Júlia a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem oktatójaként néhány egykori hallgatóját is bevonta a könyv egyik tapasztalati bázisát jelentő, Kecskeméten zajló tesztégetésekbe. A munkában részt vevő keramikusművészek közül hárman, Csávás-Ruzicska Tünde, Kontor Enikő és Szabó Ádám Csaba külön-külön rögzített interjúkban beszélt a fatüzes égetéshez, s általa egy komplex szemlélethez való viszonyáról.

Szabó Ádám Csaba keramikus iparművész

– A 80-as évek végén született, a fővárosban él. Hogyan lett önből keramikusművész? Voltak-e esetleg konkrét családi előzmények?

– Az első találkozásom az agyaggal elég korán történt. 4-5 éves lehettem, amikor a szüleim elvittek egy szakkörbe, ahol kipróbálhattam az agyagot, és első látásra szerelem szövődött közöttünk. A családom közel sem élvezte ennyire az én elköteleződésemet. Egy-egy szakköri alkalommal én teljesen belevetettem magam a munkába, komoly feladat volt úgy berakni a kocsiba, hogy a rám száradó agyag ne kenje össze minden alkalommal a kárpitot. Mindez még Mátészalkán történt, ahonnan aztán később a fővárosba költöztem. Az említett nehézségek és az én féktelenségem miatt a szakkörözés egy időre abbamaradt, de amikor már a saját elhatározásomnak is szerepe lehetett a döntés meghozatalában – úgy az általános iskola első felétől –, az agyag és a kerámia a mai napig töretlen szerelem az életemben. Hamar kikacsingattam a hivatalos oktatási keretek közül, mindig kerestem azokat az embereket, akikre éppen szükségem volt az előrehaladásomhoz.

– Felteszem, hogy már ennek tükrében választott középiskolát is magának.

– Nem így történt. Speciális, magyar-történelemre szakosodott osztályba jártam ugyan az Esze Tamás Gimnáziumban, de semmiféle plusz művészeti képzés-

ben nem részesültünk. Nem is nagyon bánom, mert az a szemlélet, amit a középiskolám elültetett bennünk, igen sokat adott hozzá a mostani személyiségemhez.

– *Érettségi után mégis a Moholy-Nagy Művészeti Egyetemre jelentkezett.*

– Egyértelmű volt számomra, hogy oda jelentkezem. Ami nem volt közel sem ennyire egyértelmű, hogy mihez kezdek magammal, ha esetleg mégsem vesznek fel. Végül aztán határozottan kirajzolódott egy másik irány, ami az egyiptológia lett volna. Felvettek a MOME-ra, így nem lett belőlem egyiptológus.

– *A kezdetektől pontosan tudta, hogy a kerámiában az az irány érdekli majd, amit a mesterképzése során és a doktori eljárás folyamatában kirajzolódni látunk?*

– Volt egy nagyon meghatározó élményem már az első év végén. Egyik kedves tanáromnak, Néma Júliának, nemzetközi hírű mesterével, Frederick L. Olsennel közösen Pécsen volt egy projektje, amelynek *Lángoló szobrok* volt a címe. Erre hat egyetemista társammal együtt én is meghívást kaptam. Közel háromhetes program volt, ahol elkészítettünk egy kéttonnás kerámiaplasztikát, felépítettünk egy kemencét, felfűtöttük, és amikor ez elérte a kívánt hőfokot, akkor kinyitottuk a kemencét, hogy láthatóvá váljék mindaz, ami egyébként nem látható az égetés folyamán. A projekt kapcsán ismerkedtem meg közelebbről Fred Olsennel, aki 2010-ben meghívott a stúdiójába, hogy dolgozzam ott, égessek az ő kemencéiben. Bő három hetet töltöttem nála akkor, a sivatag közepén, Kaliforniában. Meghatározó élmény volt, nagyon megfogott, mondhatom úgy is, hogy rabul ejtett a technológia, a fatüzes égetés, illetve a körülötte tapasztalható markáns filozófia, amit aztán az egyetemi munkáim során is igyekeztem következetesen alkalmazni. Ekkor köteleződtem el visszavonhatatlanul az eljárás mellett.

– *Jól tudom, hogy Frederick Olsen a kecskeméti kerámia stúdióban is épített kemencét?*

– Három kemence is működik a stúdióban, amelyeket Fred épített.

– *Mi az Olsen-kemencék különlegessége?*

– Az Olsen-kemence titka a rendszere. Attól különleges igazán, hogy míg a hagyományos fatüzes kemencék Japánban, Koreában, Kínában, amelyeket akár hetekig is fűthettek egyfolytában, méretüktől függően hihetetlen mennyiségű fát emésztenek fel, addig Fred kemencéi a nagyon hatékony rendszernek és a tökéletes égésnek köszönhetően, viszonylag kevés alapanyagból képesek előállítani a szükséges, kb. 1300 fokos hőmérsékletet. Anyagtakarékosak, nem csak a felhasznált fa mennyisége kevesebb, de a káros anyag kibocsátása is, ami manapság egyáltalán nem mellékes szempont, nagyon is fenntarthatóvá teszi ezt a technológiát. Még ennek tudatában is sokan megkérdőjelezik az Olsen-féle égetési technika létjogosultságát, épp a súlyos környezetterhelést felelőlegesen. Valójában, ha az így készült tárgyak használati és esztétikai értékét összevetjük az okozott környezeti károkkal, kijelenthető, hogy elenyésző az okozott kár mértéke. Nyugodtan ki merem mondani, hogy ez az eljárás alapvetően környezet-tudatos, azon túl, hogy hihetetlenül kényelmessé és kezelhetővé teszi az égetést a keramikus számára is.

– Megemlítette Néma Júlia nevét és az eljárás keleti filozófiai hátterét. Az utóbbiban tájékozott?

– Nekem ez nem jön zsigerből, mint amibe beleszocializálódtam, mint például a japánoknak. Van itt egy olyan kemence is a stúdióban, amit egy japán mester, Masakazu Kusakabe épített. A fenntarthatóság és a hosszú távú gondoskodás neki is épp úgy jellemzője, mint Frederick Olsennek.

Ha rápillantunk a fatüzes égetésre, az a kívülálló számára is azonnal szembeötlő, hogy itt rendkívül nagy szerepe van a véletlennek. A tűznek magának, az égetés során keletkező fahamunak, amelyek döntően képesek befolyásolni az elkészült tárgy milyenségét.

– Lehet valamelyest befolyásolni, irányítani az égetés során bekövetkező folyamatokat, vagy csupán a véletlenek szerencsés egybeesésének tudható be, hogy mi születik meg?

– Irányítani nem tudjuk az egyes folyamatokat, de például van több olyan lehetőség, amivel különböző helyzeteket tudunk generálni az égetés folyamatában, és reméljük a csodás hibák létrejöttét. Teljes egészében nem lehet kontrollálni, hogy mi történik a kemencében, de például annak a mértéke megválasztható, hogy az égetés során mennyire működünk együtt a tűzzel. Itt van esélyünk minél több tudatos elemet belevinni a folyamatba. Ugyanakkor a végeredmény sok tekintetben a szabad tűz meglepetése lehet, soha nem tudhatjuk pontosan, mi is megy végbe a kemencében az égetés alatt.

– Felszínesen ismerve a munkásságát, azt feltételezem, hogy ön azok közé tartozik, akik kevésbé szólnak bele, hogy mi történjen az égetés során a tárggyal. A doktori értekezésének középpontjában is a hiba előidézése, esztétikai kiaknázása, és kevésbé annak elkerülése állt.

– Valóban, én nem kiküszöbölni, hanem generálni próbálom a hibát, megteremteni azokat a körülményeket, amelyek következtében megtörténhet a hiba. Mindig olyan körülményeket próbálok előidézni, amelyek a korábbi tapasztalatok alapján, az adott körülmények között számomra valamilyen érdekes hibát okoznak, eredményeznek. Ez éppúgy történhet a nyersanyag előkészítése során, mint magában a tűzben, tehát az alkotás minden egyes mozzanatában jelen lehet, nem csak az égetésnél.

– Ha az ember szándékoltan idézi elő a hibát, azt felfoghatjuk még a természet beavatkozásának, vagy visszavonhatatlanul emberi machinációnak kell tekinteni?

– Bármilyen, amit létrehozunk, az emberi beavatkozás eredménye. Legfeljebb a mérték lehet a kérdéses, hogy meddig kontrollált, meddig szabunk neki keretet a létrejötté folyamatában.

– A magas hőfokú égetés alapvetően meghatározza az egyes tárgyak színvilágát, vagy az ön döntése, hogy többnyire földszíneket használ a kerámiáin?

– Az alapanyagok, amiket használok, nagyon egyszerű, földközeli anyagok. Az égetés során keletkező fahamu ráolvad a tárgyakra, és létrehoz egy természetes mázat, aminek szintén sötétzöldes a tónusa. Elképzelhető az is, hogy a

hamut tudatosan hordjuk fel plusz mázként a tárgy felületére, használhatjuk továbbá a hamut mázak alapanyagaként, különféle földpátokkal keverve, amelyek nagyrészt magyarországi lelőhelyekről származnak, ismerős a színviláguk. Legtöbbször azt az agyagot használom a munkáimhoz, amit a kecskeméti INTERKERÁM gyárt. Nagyon sok múlik az agyag minőségén, és ez kipróbáltan jó alapanyag.

– *Milyen a jó agyag?*

– Ez attól is függ, hogy ki milyen habitussal dolgozik. Ha valaki a finom, nőies vonalakat kedveli – gondoljon például Ruzicska Tünde munkáira –, az ő számára a porcelán, vagy valami más, finomszerkezetű alapanyag szükséges. Az én tárgyaim jóval rusztikusabbak, sok gesztusszerű elemet használok, ehhez az az ideális, ha valami rusztikusabb anyaggal dolgozom. Amikor beleütök, megnyújtom, torzítom az anyagot, a belső, nagyobb szemcsék érdekes felületi játékokat eredményeznek, szépen kirajzolják azt a gesztust, amit belevittem a tárgyba. Számomra tehát ezek az ideálisabb anyagok. Természetesen erősen tárgyfüggő is a döntés, fontos, hogy éppen milyen tárgyat készíték, vagy miről gondolkodom.

– *A magas tűzű égetést ön is a funkcionális tárgyakon próbálta ki, vagy az autonóm kerámiái is ezzel az eljárással készülnek?*

– Mindkét területen egyforma hatásossággal működik az eljárás. Nálam nincs is éles határ, mi több, sokszor átfedés is tapasztalható a két terület között. Előfordul, hogy a csúcsgasztronómiában a séfek kifejezetten műtárgyakra tálnak, amiket kölcsönkérik tőlem egy-egy projekthez.

– *És nem fájdul bele a szíve, hogy mire használják a műtárgyait?*

– Nem szoktam problémázni ezen. Számomra pont olyan értékes akár egy teáscsésze is, mint egy kétméteres kerámiaszobor. Egy tárgy értéke attól függ, hogy éppen rámondjuk-e, hogy műtárgynak tekintjük, vagy egyszerű használati tárgyként gondolunk rá. Valójában tehát a saját értékítéletünk függvénye, hogy például a gasztronómiában autonóm műtárgynak vagy használati tárgynak tekintjük-e ugyanazt a kerámiatárgyat.

– *Mikorra tehető, hogy a hazai gasztronómia felfigyel önökre, keramikusokra? Mekkora volt a piac felhajtóereje, hányan foglalkoznak ma kifejezetten gasztronómiai célú kerámiával?*

– Volt ennek egy nemzetközileg igen erős felfutása. Itthon Néma Júlia keramikusművésznek volt az első nagyobb megrendelése az Olimpia étteremben, Takács Lajossal. Ez volt az első alkalom, hogy valaki egy komplett éttermi szettet készített fatüzes kemencében égetett kerámiából.

– *Nagy visszhangot keltett szakmai körökben?*

– Kétségtelenül nagy feltűnést keltett. Hamar híre ment vendéglátós körökben is, az igény egyre nőtt. Ugyanakkor hiányoztak azok a csatornák, ahol a gasztronómiai szakemberek és a keramikus iparművészek egymásra

találhattak volna. Az elmúlt pár évben ezt a hiányt a fájlmegosztó oldalak többnyire kiküszöbölték, képesek eredményesen összehozni a megrendelőt és az alkotót.

– *Több jeles hazai étteremnek és vendéglátóhelynek is tervezett vagy tervez. Milyen módon inspirálódik, hogyan kezd hozzá a munkához, amikor megtalálja önt egy séf, vagy egy étterem menedzserje? Fontos a személyes kapcsolat és a közös hullámhossz a megrendelővel?*

– Ha ezek a megbízások nem is igényelnek feltétlenül helyszíni inspirációt, a séffel való interakció nagyon fontos. Természetesen az is előfordul, hogy a helyszín nagyon inspiráló tud lenni. Nekem ilyen volt például a Somló-hegy oldalában lévő Kreinbacher Szőlőbirtok étterme. Nagyon sok ötletet adott a táj, a helyszín, és maga a birtok is. Például a helyi szőlőtőkék hamuját is beleépítettem az egyik mázba, amit az edényeknél használtam. Viszonylag szabad kezet kaptam a séftől, mindössze annyi történt, hogy részletesen beavatott abba, milyen ételeket szeretne tálalni a vendégeinek. És persze elmondta azt is, hogy mi tetszik neki. A tárgyak megtervezését, kialakítását viszont teljes egészében rám bízta. Természetesen mondott darabszámokat, de lényegi elvárása a tárgyak leendő formáját illetően nem volt. Szerencsés helyzet volt, mindenki azzal foglalkozott, amihez ért. Ő az ételeket álmodta meg, én hozzá a tárgyokat, és ez nagyon jól működött együtt.

– *A tárgyai kedvesen szabálytalanok, egyediek. Egy nagyobb volumenű éttermi megrendelés esetén is nehezen tudom elképzelni, hogy sorozattermelés történne.*

– Az edények mindegyike egyedi kézműves munka. Ha érkezik egy nagyobb megrendelés, gyakran felmerül a kérdés, hogy az elvárt mennyiségben, kézműves eszközökkel egyetlen keramikus képes-e a feladatot teljesíteni. Ilyenkor kézenfekvőnek tűnik, hogy valakit, akár külsősként, be kellene vonni a termékgyártásba. Van, akinek ez belefér, van, akinek nem. Én azok közé tartozom, aki szereti a teljes folyamatot maga elvégezni, így teljes kontroll alatt tartani. Csak ekkor érzem sajátomnak a tárgyat, nem tudok eltekinteni a személyes közreműködésemtől az egyes folyamatokban.

– *Lehet-e ezeket a gasztronómiai célú, ugyanakkor magas esztétikai értékű tárgyakat egyedi kézműves munkával olyan áron előállítani, hogy a keramikusnak is és a megrendelőnek is megérje?*

– A gyakorlat azt mutatja, hogy ez nem megoldhatatlan. A gyári termékek ára is kétféle szakadt. Egyfelől vannak a végtelenségig leegyszerűsített és silány minőségű gyári tucatporcelánok, amiket fillérekért el lehet érni. A másik véglet, a stúdioporcelánok ára pedig kifejezetten horrorisztikus. Ezek mellett például a mi kézműves termékeink könnyedén versenyképesek tudnak maradni. Ráadásul mi abban tudunk többet bármilyen nívós gyári termékénél, hogy a tárgyaink abszolút személyre vagy helyre szabottan készülnek. A másik esetben a megrendelő egy már meglévő termékpalettából válogat, ami nyilván soha nem lesz pontosan olyan, mint amilyet elképzelt magának. Arról nem is beszélek,

hogy a megrendelő sokszor olyasmit kap nálunk, amit el sem tudott korábban képzelni, mert még sehol nem találkozott vele, nem látta, az csak a tervező fejében létezett.

– *Mostanában számos gasztró-megrendelést kap. Van-e ideje és kellő ihlete az autonóm kerámiához?*

– A késztetésem folyamatos, mindig próbálkozom. Gyakoriak az éttermekkel kapcsolatban is azok a mellékprojektek, amelyek a határterületeken születnek meg. Volt a 2018-as Design Héten Pillók Attilával egy közös projektünk az A.MeCoD Stúdióban, amelynek keretében olyan műtárgyakat, illetve edényeket hoztam létre, amelyek egy hagyományos éttermi szituációban nem tudnának hosszú távon működni, viszont kísérletként, az élmény szintjén abszolút működőképesek voltak. Kísérleti kerámiák voltak a technológiailag változó konyhában. Vagy például a tavalyelőtti Gourmet Fesztiválon az Onyx Étteremmel volt egy közös projektünk. Az ötletem abból eredt, hogy Indiában régen a teákat napon szárított, nyersanyag csészékben szolgálták fel a vonatokon. Ezeket a csészéket meg lehetett vásárolni az állomásokon. Amikor az egyes állomásokon megállt a vonat, az utasok csak kinyújtották a csészéiket az ablakon, a teaárusok feltöltötték őket, majd miután az utasok elfogyasztották a teát, a csészéket egyszerűen kidobták az ablakon a robogó vonatból. A csészék visszaáztak, föld lett belőlük, azaz semmiféle szennyezést nem okoztak, nem váltak szemétté. Ezeket a nyersanyag csészéket kb. 10 évvel ezelőtt India-szerte lecserélték műanyagokra, amelyek ilyen rövid idő alatt is már hihetetlen méretű szennyeződést okoztak. Ezt belátva, 3-4 éve újra kezdtek divatba jönni a napon szárított agyagcsészék. Innen vettem az ötletet, hogy az Onyx Étterem a Gourmet Fesztiválon nyersanyag tányérokra kínálja fel az ételeket. Ez azt jelentette, hogy 2400 tányért kellett elkészíteni nekik.

– *Ha jól értem, ezek egyszer használatos edények voltak. Nem áztak át a használattól?*

– Két ételt kínáltak bennük, egy vízibivalyból készült tatárbeefsteaket, illetve egy szilvás gombócot. Természetesen az ételek nem érintkeztek közvetlenül a tányér anyagával, egy zsírpapírszerű anyag került a tányér fala és a fogás közé. A projekt érdekessége az volt, hogy az összes konyhai dolgozó, pontosabban a ház összes dolgozója készítette az edényeket, a felügyeletem mellett. Megmutattam nekik, hogyan tudják elkészíteni őket, és három héten keresztül folyamatosan dolgoztak vele. Egyedül a 2400 tárgyat képtelen lettem volna határidőre elkészíteni. Azért is volt szerencsés a projekt, mert az összes érintett belelátott abba, hogy mekkora munka elkészíteni akár egyetlen tányért is. Nagyon jó élmény volt mindnyájunknak.

– *A 2017-es kecskeméti Szilikátipari Triennálén tűnt fel, hogy a keramikus szakmában is végbement egy nagyon markáns generációváltás. A fiatal hazai keramikusoknak mekkora hányada az, akik az önökéhez hasonló, természetközeli utat járják?*

– Pontos számot nem tudok mondani, de olyan tíz fő körülire becsülöm a számukat. Azt azért fontos hozzátennem, hogy ez most benne van a levegőben, sokakat izgat azok közül is, akik még az egyetemi padsorokban ülnek.

– Néma Júlia, aki az ön generációjából többeknek tanára volt, ez ügyben iskolateremtő személyiségnek számít?

– Kifejezetten igen. A gasztro-kerámia mint irányzat viszonylag későn jelent meg nálunk a nemzetközi színtérhez képest. Ebben ő itthon vitán felül úttörőnek számított.

– Néma Júliának van egy sokat emlegetett könyve a magas tűzű égetésről. Ezt önök alaplámként, tananyagként, egyfajta szakmai bibliaként használják?

– Furcsa lenne, ha bibliaként tekintenénk rá, hiszen ott voltunk a születésénél, Kontor Enikővel és Ruzicska Tündével mindhárman részt vettünk a teszttégetéseken. Én ráadásul abban a szerencsés helyzetben voltam, hogy épp akkor jártam a MOME-ra, amikor Júlia ott tanított.

– Képes megélni a kerámiáiból, vagy kell-e más, például oktatói munkát vállalnia?

– Aktuálisan nem tanítok sehol, csak a kerámiáimból élek. Ennek nyilvánvalóan van egy rizikója, de az elmúlt 3-4 év azt mutatja, hogy pillanatnyilag működőképes a vállalkozásom. És szerencsére nem csak az éttermek jelentik a potenciális megrendelőket, a trend szép lassan átfolyt a hétköznapiakba, és eljutott a környezetükre igényes, hétköznapi emberekhez is. Egyre több a magánmegrendelő, nem csak nálam, de mindhármunknál.

– Kontor Enikővel a műtermük is közös. Befolyásolja-e a munkájukat, hogy látják, min dolgozik éppen a másik? Hatnak-e egymásra?

– Abszolút. Beszélünk az aktuális munkáinkról, és az is előfordul, hogy kikérjük a másik véleményét. Kifejezetten szerencsés, hogy egy fedél alatt dolgozunk, mindkettőnknek nagyon hasznos. És azon túl, hogy együtt dolgozunk, nagyon jó barátok is vagyunk.

– Kecskemét, és benne a Nemzetközi Kerámia Stúdió mennyire fontos önnek?

– Nagyon szeretek idejárni, és rendszeresen teszem is. Egy időben felmerült, hogy Enikővel és Tündével hármásban építünk egy saját, magas tűzű kemencét, amivel részben függetlenedni tudnánk a stúdiótól. Aztán ez feledésbe merült. Nem utolsósorban azért, mert mindhárman nagyon szeretünk idejárni, és itt dolgozni is. Budapest sincs messze, és van egy állandó, jó hangulata a helynek. Sok érdekes ember fordul meg itt, úgyhogy nemcsak az égetési lehetőség miatt érdemes idejárni, hanem az egyéb impulzusok miatt is. Nem csak idejárni, ide tartozni is nagyon jó.

– Előfordult már, hogy megrendelést vissza kellett utasítania?

– Volt már rá példa. Többnyire a megrendelés méretei miatt kerül rá sor, de az is elképzelhető, hogy nem tudunk igazán ráhangolódni egymásra a megrendelővel. Ilyenkor többnyire egymáshoz szoktuk irányítani az ügyfeleket, és ez működik.

– Találkozott már olyan séffel, akivel nem értették egymást, vagy akinek annyira extrém ötletei voltak, hogy visszarettent a tervezéstől?

– Olyan már akadt, akivel kevésbé sikerült megérteni egymást, mint szerettem volna. Olyan is volt, aki világosan érzékeltette, hogy nem akar közösen belemerülni a dologba, csak le akarja venni a polcra a kész tányért, mint eddig, erre van kapacitása. Az is lehet működésképes, ha bejön a műtermembe, meglát valamit, ami megtetszik neki, és abból rendel. Ebben az esetben sem kell feltétlenül egymásra hangolódnunk, és persze kevésbé érdekes, mint amikor valóban együtt találjuk ki a szett minden egyes darabját. Nekem többnyire olyan megrendelőim voltak eddig, akiket őszintén érdekelt a folyamat, kijöttek a műterembe, személyesen is kipróbálták, hogyan is születik meg egy-egy edény. És magam is be szoktam járni azokba a konyhákba, ahol az edényeimet használják, hogy élesben is megtapasztaljam a használhatóságukat, a hibáikat és erényeiket.

– *Hogyan viszonyul önökhöz a keramikus szakma? Extrém, külön utas társaságként kezelik önöket, vagy teljes polgárjogot nyert az a fajta gondolkodás, amit képviselnek?*

Mélyen nem látok bele, mit is gondolnak a többiek, de tény, hogy támadásokat még nem tapasztaltam sem én, sem a többiek. Általában jó kapcsolatot ápolunk a szakmán belül másokkal is, de azért főleg egymással.

Csávás-Ruzicska Tünde keramikus iparművész

– *Hogyan lett önből keramikus?*

– Nyolcéves koromban dőlt el a sorsom. A szüleim beírtak egy kerámia szakkörbe. Az agyag plasztikussága, és az, hogy a kezem nyoma ott maradt rajta, teljesen rabul ejtett. Nyers, zsigeri érzés volt, annyira magával ragadó és jóleső, hogy még ma is libabőrös leszek tőle, ha visszagondolok rá. Elsőre megszerettem. Már viszonylag hamar kijelentettem otthon, hogy művészeti gimnáziumban szeretnék továbbtanulni, és azt is tudtam, hogy keramikus iparművész leszek. A szakkörbe való beiratkozástól kezdve az én pályám nagyon tisztán megmutatkozott.

– *Nem próbálták lebeszélni?*

– Próbáltak más irányba terelni, de látták bennem az eltökéltséget, és támogatták mindvégig a választásomat. Valójában a szüleim azt szerették volna, hogy azt csináljam, ami boldoggá tesz, ez pedig a kerámia volt.

– *A kezdetekben milyen kerámiáról álmódott? Vagy nem voltak még önálló elképzelései?*

– Voltak kedvenceim. Élt bennem egy kép, de nem volt erősen behatárolt. Inkább azt tartottam fontosnak, hogy az anyag állandóan ott legyen velem.

– *Középiskolába a szegedi Tömörkény István Művészeti Szakközépiskolába járt. Volt akkoriban érdemi kerámiaművesség a városban?*

– Volt. A szegedi Tömörkény István Művészeti Szakközépiskola a budapesti Kisképző után a második művészeti szakképző intézmény volt az országban. Lassan hatvanéves múltra tekint vissza. A Tömörkényben kezdetektől voltak

gyökerei a kerámiaművességnek. Felvételizni kellett, és én sikeresen teljesítettem a feltételeket.

– *Volt Szegeden olyan mestere, akire szívesen emlékszik vissza?*

– Nagyon meghatározó mesterem volt a középiskolában Tuza László. Erőteljes, ugyanakkor nagyon megosztó személyiség volt. Aki viszont kitartott mellette, abból visszavonhatatlanul keramikus lett.

– *A kapcsolatukat jól jellemzi, hogy amikor Tuza tanár úr nyugdíjba vonult, akkor önt kérte fel utódjának.*

– Tudomást szerzett róla, hogy végzem a tanár szakot is a mesterdiploma megszerzése mellett. Felhívott, hogy szívesen látna engem a korábbi pozíciójában, és ez nekem óriási megtiszteltetés volt, olyannyira, hogy gondolkodás nélkül el is vállaltam az állást.

– *A Moholy-Nagy Művészeti Egyetemen, akár az alap-, akár a mesterképzés során, voltak hasonlóan meghatározó tanáregyeniségek?*

– A MOME-n Kádasi Éva és Fusz György, Bokor Zsuzsa, Nemoda Attila, Kemény Péter és Néma Júlia voltak a mestereim. Emellett sokat tanultunk egymástól is a csoportban, az évfolyamon. Az egyetemi évek nagyon meghatározóak a szemléletformálásban.

– *Ami miatt itt most együtt ülünk, az ezer szállal kötődik Néma Júlia személyéhez és tevékenységéhez. Kijelenthető, hogy Néma Júlia volt az, aki önt és társait, Kontor Enikőt és Szabó Adámot bevezette a fatűzes kerámiaégetés tudnivalóiba?*

– Néma Júlia nagyon meghatározó alkotó, őt is a mestereim egyikének tekintem, de a fatűzeléses technológiával Kádasi Éva és Kemény Péter ismertetett meg először. Ezért inkább hajlok arra, hogy azt mondjam: ők így együtt szabták meg az utamat. És mindenképpen kiemelném még Geszler Máriát is, aki itt, a Nemzetközi Kerámia Stúdióban osztotta meg velünk az általa külföldön megtapasztalt nemzetközi irányzatok ismeretanyagát.

– *Hogyan jutott el a természeti formákra erősen támaszkodó, fatűzőn égetett kézműves kerámiáig?*

– Személyes utat jártam végig. A művészeti szakközépiskolában, ahol az alapokat szereztem, Tuza tanár úr is nagyon természetközeli formavilágban gondolkodott. Az egyetemen pedig megismertük minden mesterünknek a saját univerzumát. A cél mindenki számára nyilvánvalóan az, hogy az egyetem után kinek-kinek kialakuljon a saját karaktere, amely támaszkodik a képzés során befogadott sok-sok ingerre, a mások látásmódjára is. Amikor ezek a hatások összeérnek, azt jelenti, hogy a hatásokat feldolgoztam, majd „elhagytam”, és egy saját formanyelvet próbálok keresni. Az lesz a saját utam. Nem állítom, hogy a munkám kiteljesedett és teljes egészében kiérlelt, de saját hangon szólalok meg a kerámiáimban. 35 éves vagyok, és mindössze 10 éve tekinthetem magam keramikus iparművésznek, de ahová ezalatt az idő alatt eljutottam, azt sajátomnak tekintem.

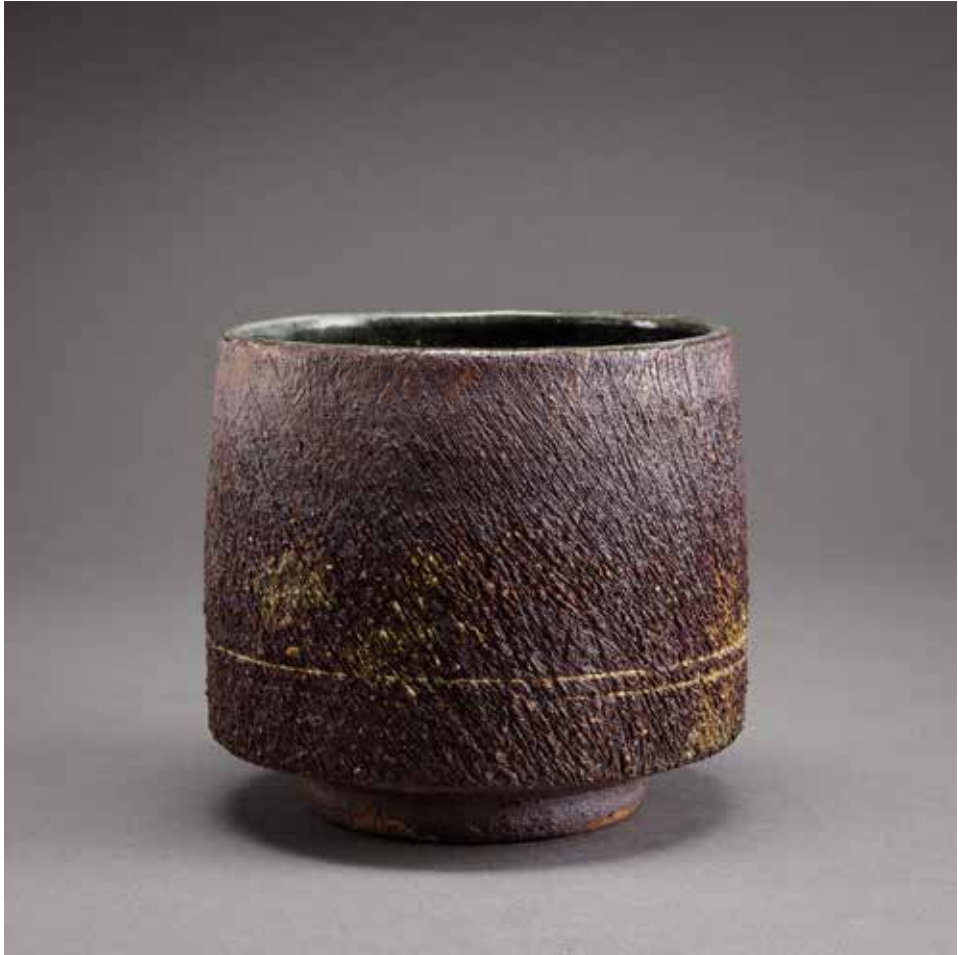

Kontor Enikő munkái

Csávós-Ruzicska Tünde munkái

Szabó Ádám Csaba munkái

– *A fatüzes égetéssel, a világhírű Frederick Olsen által épített kemencék adta lehetőségekkel Kecskeméten ismerkedett meg? Miért köteleződött el az eljárás mellett?*

– Nem mondhatom, hogy elköteleződtem, mert a munkáimnak csak kisebb része készül fatüzes égetéssel. Néma Júlia, Kontor Enikő vagy Szabó Ádám is jóval nagyobb mértékben használja az eljárást, mint én. Legelőször a Siklósi Művésztelepen találkoztam az eljárással. Kádasi Évánál és Kemény Péternél vettük fel harmadéves korunkban ezt a kurzust, később pedig Néma Júliával közösen dolgoztunk vele. Júlia később a doktori munkájának részeként megírta a könyvét a fatüzes égetésről, mi pedig Ádámmal és Enikővel segédkeztünk neki itt Kecskeméten, a tesztégetések során. Mindent kipróbáltunk a gyakorlatban is, amiről a könyvében írt. Elsősorban a felhasználható mázakat teszteltük. Nagyon szerteágazó a magas hőfokon égethető nyersanyagok palettája, plusz a rajtuk alkalmazható mázak, rengeteg az új információ, szükség volt a mázak és anyagok működőképességének eléréséhez a sok tesztégetésre. Júlia könyve a megszerzett tapasztalatok foglalata.

– *Minden keramikusnak megvan a saját maga által kikísérletezett máza? Az ön kerámiáit sokan dicsérik azzal, hogy gyönyörű mázakat használ.*

– Minden keramikusnak biztosan van egy-két saját receptje. Ez különbözteti meg többek között a másik keramikustól. Ugyanakkor természetesen használok mások által is előszeretettel alkalmazott, jól bevált gyári mázakat is, amelyek például a stabilitásuk miatt lehetnek vonzóak. Ilyen kész mázakat vagy recepteket használok akkor is, amikor rövid határidejű a megrendelés, és nincs idő a hosszadalmas kísérletezésre. Elmegyek a Budapest Kerámiába vagy az INTERKERÁM-ba, és megveszem, amire szükségem van. Ha van időm kísérletezni, akkor persze a sajáttal is foglalkozom, de az egy hosszú folyamat. Ahhoz, hogy egy máz jól működjön magas hőfokon, ahhoz számos próbaégetés, formákon való tesztelés szükséges.

– *Több olyan csúcsgasztronómiai intézmény van ma már, amely az ön kerámiatárgyaiban szolgálja fel az ételeit. Láttam leírva a neve mellett, hogy gasztro-keramikus. Vállalja ezt a besorolást?*

– Az egész egy olyan társadalmi átrendeződés eredménye, ami egy idő óta Magyarországra is elért. A kiindulópont az Egyesült Államok és az olyan magas gasztronómiai kultúrával jellemezhető nemzetek, mint Franciaország vagy Olaszország. Ezekben az államokban trendszerűen kialakult egy társadalmi igény, hogy az étkezés kulináris élmény legyen. Magam is megfogalmaztam egy korábbi interjúmban, hogy az emberek a szakralitást most a tányéron meg az asztalon élik meg. Az új trend itthon is meghonosodott. A hazai séfek nagyon szép eredményeket értek el különféle világvásárokon, és lassan felmerült az igény arra, hogy az általuk működtetett éttermekben igényes, az ételsorok színvonalához illeszkedő edényszüveget használjanak. Néma Júlia volt az első, aki felkereste, és együttműködésre bírta az Olimpia Étterem séfjét, és ő lett az első olyan magyar keramikus, aki bekapcsolódott ebbe a trendbe. Majd őt követte a mi generációnk. Nem csak mi hárman, vagyunk azért még néhányan, akik bekapcsol-

lódunk a csúcsgasztronómiával való együttműködésbe. Néma Júlia egy nagyon szép és nagyon magas minőségű kollekcióval kezdte a gasztro-kerámizást, de egyes éttermekben felmerült az igény, hogy valami mást szeretnének, mint amit Juli készít. Engem például öt évvel ezelőtt felkeresett a Tanti étterem, amely két Michelin-csillagot is kapott. Az első nekik készített kollekció nagyon sikeres volt. Ráéreztem egy saját irányra. Fontos volt, hogy ne Juli munkáit másoljam, inkább a saját karakteremet próbáltam visszaadni az egyes tárgyakban, hogy látható legyen a különbség. A Tantinak készített sorozatnak szép lassan híre ment. Aztán mások is bekapcsolódtak, mert az igény egyre nőtt. Többünket is megkerestek. Öt éve kezdtem ezt a munkát, és mára némiképp megváltozott a helyzet. Manapság már egyre kevésbé keresnek meg éttermek, kezd telítődni a piac. Hirtelen nagyon sok keramikus kezdett el foglalkozni az éttermek igényeinek kielégítésével. Ugyanakkor jól érzékelhető reneszánsza van a kézművességnek. Gondoljon a kézműves tárgyak iránti keresletnövekedésre, vagy épp a kézműves sörökre, vagy a lokális, helyi értékekre! A trend nem tűnt el, csak átalakult. Engem például már nem éttermek keresnek meg, hanem olyan magánszemélyek, akik valamilyen étteremben találkoztak korábban a tárgyaimmal, és azt szeretnék, hogy az otthonaikba készítsék étkezésletet.

– *Ami akár még gondot is okozhat. Önnek van egy kialakult ízlése, és akkor az Egyesült Államokból jelentkezik egy farmer, aki személyes használatra rendel öntől egy sokdarabos, komplett szettet. Hogyan lehet összesímitani az esetleg nagyon is eltérő elképzeléseket?*

– Valóban volt ilyen megrendelése a közelmúltban. Úgy történt, hogy ez az amerikai házaspár Budapesten, az Aranykaviár Étteremben találkozott az edényeimmel. Megszerezték a címemet, írtak, hogy szeretnének tőlem rendelni. Nem vettem túlzottan komolyan, visszaírtam, hogy Amerika tele van keramikusokkal, biztosan megtalálják a kedvükre valót, egyébként is hatalmas lenne a postaköltség. Addig-addig írogattunk egymásnak, mígnem kezdtem elhinni, hogy tényleg tőlem szeretnének rendelni. Van egy lakberendezőjük, akivel kapcsolatba kerültem. Ő a világhálón keresztül megmutatta nekem a farm környezetét, az épp akkor készülő új konyha és az előszoba enteriőrjét, aminek segítségével összeállt egy vizuális kép bennem a felületekről, az asztal minőségéről. További segítségként küldtek apró mintákat a házban felhasznált anyagokról. Ezek után az esztétikai benyomások után terveztem egy komplett készletet a számukra, amit itt, Kecskeméten ki is égettem, és néhány prototípust elküldtem nekik Amerikába. Szerencsére nagyon tetszett nekik, így legyártottam a teljes szériát. Klasszikus iparművészeti-belsőépítészeti tárgyszervezés volt, nagyon élveztem. Olyan munka, amilyenről az egyetem alatt szerintem mindannyian álmodtunk.

– *Zavarja-e, hogy ezek a tárgyak, éppen kézműves mivoltuk miatt, kissé szabálytalannak, eltérnek egymástól, megvan a maguk csempe bája?*

– Nem zavar, sőt. Mivel valóban kézi munkával készülnek, az egyediségük a legnagyobb értékük. Látszik rajtuk, hogy valaki a kezével, a saját személyes idejét rászánva készítette őket. A megrendelők többnyire értékelik és szeretik, hogy

személyes karaktere van az egyes tárgyaknak. Mivel minden ember, aki leül egy asztalhoz, más és más, ezért szinte személyes megszólítás, hogy a tárgy is más egy kicsit minden vendég előtt.

– *Mert erős a kereslet, sokan gondolhatják úgy, hogy majd ösztönből megoldják a kínáló feladatokat, a tűz a kemencében ügyis elvégzi a munka jó részét. Ki lehet-e kerülni a mesterségbeli tudást annak kockázata nélkül, hogy kiderüljön a dilettantizmus?*

– Szerintem nem. Szakmailag iskolázott szemmel azonnal látható a különbség, viszont tény, hogy az átlagember nem látja. Őt könnyű megtéveszteni. A piac szempontjából az látszik, hogy nem kell egy kerámia elkészítéséhez feltétlenül egyetemi végzettség, de úgy vélem, az én munkáim egyik fontos értéke éppen az az út, amit hosszú évek alatt végigjártam ahhoz, hogy keramikus-iparművész legyek. Tehát ha valaki erre adja a fejét, számoljon ezzel!

– *A kerámiáit nemcsak Amerikában használják, hanem például Bécsben, egy újhullámos kávézóban is. Mit gondol, lehet ez hosszabb távon az ön útja? Hogy alaposan válogat, hogy nem vállal tömeges megrendeléseket, hanem keresi, akár külföldön, akár itthon, az exkluzív munkák lehetőségét?*

– Jó lenne, szeretném is. Csak nagyon nehéz egy alkotónak egy személyben vállalkozónak lenni, menedzsernek lenni, könyvelőnek, marketinges szakembernek, kommunikátornak is lenni. Magam csinálom mindent, javarészt ösztönösen. A vizuális megjelenéssel nincs gond, mert azt tanultam, de az összes többi már korántsem egyszerű. Hogy egy vállalkozás hányféle más szakértelmet igényel, azt mind magamtól kellett megtapasztalnom. Mivel szabadúszóként ebből élek, így aztán néha olyat is elvállalok, amit kénytelen vagyok, hogy a vállalkozást fenn tudjam tartani.

– *Ahhoz, hogy együtt tudjon gondolkodni a különféle sémákkal, átlagon felüli empátiás képességekre van szüksége. Előfordult-e, hogy egy megrendelővel annyira mást képzeltek, hogy kútba esett a megrendelés?*

– Sajnos volt ilyen is. Ha így alakul, tényleg nem érdemes erőltetni, senki nem lesz elégedett a végére. Egyszer fordult csak elő, hogy minden józan érv ellenére végig akartam csinálni egy folyamatot, de kudarcba fulladt. Van, amikor már rögtön az elején kiderül, hogy valami nem az én formavilágom.

– *Egy hazai pincészetnek tervezett olyan edényeket, amelyeken egy venyigeszál a motívum. Más helyütt láttam gyönyörű, falevelet formázó, kézzel épített porcelán mini edényeit. Mi és ki dönti el, hogy mi lesz a felhasznált forma vagy motívum?*

– A Kristinus Étterem ragaszkodott hozzá, hogy a szőlőmotívum megjelenjen az edényeken. Készítettem néhány prototípust. Bennem is ott motoszkált a félelem, hogy ne legyen közhelyes a megfogalmazás. Valószínű, hogy a 10 év keramikusi rutin, plusz a tanulmányaim eredményezték, hogy bármilyen nagyképpen hangzik is, de már nem tudok nagyon csúnyát létrehozni. Annyit foglalkoztam esztétikával meg tartalommal, hogy már beérett bennem. Viszont tudomásul kell vennem, hogy a megrendelővel együtt kell dolgoznom. Olykor

tehát kompromisszumot is kell tudnom kötni, mert ha valami nagyon tetszik a megrendelőnek, és ragaszkodik az ötletéhez, akkor azt kell elkészítenem. Voltak olyan prototípusok az edényeim között, amelyek nekem jobban tetszettek, mint amit végül a vevő megrendelt, de beadtam a derekam, mert tudom, hogy ők fogják használni, az ő védjegyük lesz a tárgy. Szerencsére nem okoz gondot, hogy ilyen helyzetekben egy kicsit visszavegyek magamból.

– *Csak porcelánnal dolgozik?*

– Természetesen nem csak a porcelán jöhet szóba. Vannak olyan kőedény masszák, amelyek jól bírják a rendszeres konyhai használatot. Az otthonit is, és az éttermit is. Ezek a masszák tömörre égnek, és ha olyan a formakialakítás meg a design, akkor időtálló, jól működő készlet születhet.

– *Mi inspirálja a választott formákat?*

– Ami az edényeim formáit illeti: erről nagyon nehéz szavakba öntve bármit is mondanom. Azt hiszem, egyszerűen a személyiségemből következnek.

– *Az edénymegrendelések mellett van-e ideje és indíttatása a művészi célú kerámiával foglalkozni? Az itteni irányok mennyiben térnek el attól, amit a funkcionálisban követ?*

– Bennem van az autonómra való törekvés, mert egy idő után nagyon monotonná tud válni a megrendelésre való termelés. Ilyenkor teljes formai felszabadulásként hat rám a másik terület. Olyan műveket szeretnék létrehozni, amelyben nincs semmiféle kompromisszum, nincs kötöttség, nincs megkötve a képzeletem a funkció miatt, teljesen szabad, és felszabadult lehetek. Nagy szerencsém volt, mert tavaly megkaptam a Kozma Lajos Képzőművészeti Ösztöndíjat, meg tavaly előtt is, és tudtam a művészi kerámiával is foglalkozni. Biztonságot adott anyagilag, hogy legyen időm rá anélkül, hogy a megélhetésünket veszélyeztetném. Elkezdtem egy új irányt, pontosabban egy réginek a folytatását, ami egyébként az edénységgel foglalkozik, az ősedény formával. Nagyon izgalmas, hogy az anyaméhtől kezdve egészen a halottas urnáig, az edény hasznát a benne lévő úr határozza meg. A doktori dolgozatomat is ezzel a témával kapcsolatban fogom írni. Sokat olvasok, és sokat gondolkodom róla, a tömör, a nyitott, a kettős autonómiájú formákról. Készítettem olyan edénysorozatokat, amelyek nagyon közel álltak az edénységhez, ettől most egyre inkább eltávolodom, mostanában bizonyos térkonstrukciók és az edény találkozása foglalkoztat.

– *A funkcionális tárgyak esetében világos, hogy az inspiráció forrása sok tekintetben maga a megrendelő. De mi a helyzet az autonóm kerámiák esetében?*

– Azt hiszem, ezek ösztönös, experimentális dolgok. Van egy absztrakt belső kép, aminek hatására leülök, és elkezdem megformázni. Általában néhány skicc születik ilyenkor. Gyakran abba is hagyom. Pont az a lényeg benne, hogy hiányzik belőle az előre megtervezettség. Előfordul, hogy elkészítek egy sorozatból tíz skiccet, aztán kissé hátrébb állok és szelektálok. Az egész folyamatban sok az ösztönös, intuitív mozzanat.

– *Van-e fogadókészség a mai fiatal keramikus generációban arra a szemléletre, amelyet önök Néma Júliával, Szabó Ádámmal és Kontor Enikővel képviselnek, vagy inkább időleges jelenségként tekintsiünk rá?*

– Van rá igény. Az egyetemről most kikerülő fiatal generáció már rácsatlakozott erre a vonalra. Még tart a trend. Nyilván nem lesz így az örökkévalóságig, de most még tart. Külön szerencsém, hogy tényleg nagyon szeretem az edényeket. Ha a gasztronómiai trend le is csendesedik idővel, a magánmegrendelők feltehetően még hosszabb ideig jelen lesznek az életemben. Az ő körükben jelentkező igény szerintem még nőni is fog.

– *A fatüzes égetéshez Keleten jelentős filozófiai hagyomány is társul. Önt is érdeklik ezek a vonatkozások?*

– Igen, utánanézttem, de ez nem csak filozófia, hanem elsősorban természeti adottság. Amíg nem voltak elektromos kemencék, itt a Kárpát-medencében is fatüzes kemencékben égettek. Itt olyan a nyersanyag, az agyagásvány, amit legfeljebb 1000 fokon lehet égetni, utána egyszerűen elolvad. Az ilyen hőfokon égetett népi kerámiák porózusak, ezért törékenyebbek. A kelet-ázsiai területeken, ahol a magas hőfokú kemencék elkészültek, más típusú nyersanyagok találhatóak. Kínában egészen konkrétan a hegyekből folyik le a kaolin, a maga természetes formájában. Nálunk, Európában ezt a porcelán alapanyagot összetevőiből, kaolinból, földpátból és kvarcból keverik össze. Jártam a kínai porcelán szülővárosában, Jingdezhenben, ahol több évezredes hagyománya van a porcelánkészítésnek. Nagyon meghatározó szakmai élmény volt.

– *Láttam gyönyörű, földszíneken pompázó munkáit, ugyanakkor szépséges akvamarin kékeket is. Hogyan dönt a színekről?*

– Ez éppúgy változik, mint ahogy én is megélek különböző életszakaszokat, az anyaság előtti kort, és a jelenlegit, amikor egyre nagyobbak a fiaim. Változnak körülöttem is, bennem is a dolgok, és természetesnek is gondolom, hogy változnak.

– *Tíz éve diplomázott, de még úton van, doktori tanulmányokat folytat. Kell-e a doktori cím, és mire, ha az egyetemi oktatást nem ambicionálja?*

– Azért kezdtem a doktori tanulmányokat, mert el tudom képzelni, hogy tanítsak később, akár az egyetemen is. Hívtak vissza a MOME-ra az utóbbi években, hogy tartsak rövidebb kurzusokat, mert azt tudták rólam, hogy amíg a Tömörkényben tanítottam, sikereim voltak a tanításban. Szép portfólióval érkeztek a növendékeim a felvételijükre, és erre felfigyelt az egyetem. Szerettem és szeretem is a tanítást. Az utóbbi éveket azonban inkább az alkotásnak és a szakmai fejlődésnek szenteltem, azonban fontosnak tartom és érdekel a magasabb szintű, a filozófiai igényű gondolkodás a világról és a szakmámról, nemzetközi és multidiszciplináris tekintetben is.

– *Tervezi-e látva a megrendeléseket, hogy valódi manufaktúrává fejleszti a műtermét?*

– Semmiképpen. Én szeretem, hogy magam készítem a tárgyaimat. A tárgyaimat, amelyek attól olyanok, amilyenek, hogy az én kéznyomom, az én arányaim,

az én szemléletem köszön vissza róluk. Ez ma még képes teljes örömet nyújtani. Nincs szándékomban nőni, terjeszkedni, így szeretném a munkámat megőrizni és folytatni, ahogyan most van. Nagyon boldog leszek, ha ezt meg tudom tartani és meg tudom becsülni, és mindazt, amiről ebben a beszélgetésben szó esett közöttünk, harmóniában meg tudom élni.

– *Elérhetők-e a tárgyai valamiféle hálózatban vagy design-boltokban?*

– Mindent csak személyesen tőlem, nálam lehet megrendelni és megvásárolni, illetve online-személyesen, e-mailben, a közösségi médiában, ha kell, kérésre posztázok is. Szerencsére van annyi megrendelésem, hogy hónapról hónapra képes vagyok fenntartani magam.

Kontor Enikő keramikus iparművész

– *Fővárosi lányként hogyan találkoztál először a kerámiával?*

– Gyerekként soha nem akartam keramikus lenni. Inkább grafikával foglalkoztam intenzíven, illetve néha festettem. Hároméves korom körül kis pálcikaembereket rajzoltam. Nagyon karakteresen bennük volt egy-egy mozdulat, amit szerettem volna megmutatni, ezért édesanyám próbált ebbe az irányba terelni. Már általános iskolában délutáni szakkörökre jártam, bele is éltem magam, hogy grafikusművész leszek. És aztán elköltöztünk egy olyan helyre – elég sokszor költöztünk egyébként, amíg együtt voltak a szüleim –, ahol egy keramikusművész lakott a szomszédban, egy nagyon kedves, idős hölgy, akinek nem volt gyermeke. Egyszerűen élvezte, hogy foglalkozhat velem. Gyakran átcsábított magához. Gyúrogattam, elvoltam az agyaggal, de különösebben nem kötött le. Engem továbbra is a két dimenzió tartott fogva. És inkább a rajz, mint a festészet, a fekete-fehér, monokróm dolgok. Aztán felvételiztem a Kisképzőbe, grafika szakra. Nem vettek fel. Azt a visszajelzést kaptam, hogy nem grafikus alkat vagyok, ehelyett viszont van formaérzésem, a rajzaim alapján legalábbis. Azt ajánlották, hogy ezek alapján felvennének kerámia szakra. Elfogadtam, mert arra gondoltam, a lényeg úgyis az, hogy bekerüljek a képzőművészeti szakközépbe, legfeljebb majd másodévben átmegyek grafikára. Akkoriban még volt ilyen lehetőség. Lőrincz Győző volt a tanárom, egy nagyon melegszívű, nagyon kedves és közvetlen karakter. Megkedveltem mellette a kerámiát. Nem éreztem magam azért teljesen a helyemen, változatlanul azt gondoltam, hogy kicsit kisiklott az életem. Erre rásegített az a tény, hogy én voltam az egyetlen, aki négyest kapott az érettségi munkájára. Volt bennem egy nagy adag csalódottság. Aztán a szakközépiskolából többen jelentkeztek a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem kerámia szakára. Én nem, mert a négyesemnek köszönhetően elhittem, hogy nem vagyok elég jó. Elmentem egy kétéves OKJ-s dekoratőr iskolába. Azt jó eredménnyel befejeztem, kaptam is egy díjat, de még mindig úgy álltam ott húszévesen, hogy nem tudtam, mi is lesz velem. Egyik szakközépiskolai osztálytársnóm, Monori Anita, akit a dekoratőr iskolát követően már felvettek az egyetemre, felhívott, hogy nem akarok-e szintén felvételizni. Az ő biztató szavára végül úgy döntöttem, hogy miért ne, biztosan jobb lesz, mintha most dekoratőrként munkába állok, vagy elmegyek egy nagyáruházba árufeltöltőnek.

Jártam egy előkészítőre is Budapesten, Karsai Zsófiához, aki azt mondta nekem, hogy fel fognak venni. Így is lett. Akkor már kerámia szakra jelentkeztem.

– *Nem elég, ha az ember valamiből ösztönösen jó? Mindenképpen kell valami rendszeres képzés, ami a sikeres felvételi alapja lehet?*

– Kell az előzetes szakmai képzés. Mit értünk azalatt, hogy valaki ösztönösen jó? Nyilván attól is függ, hogy milyen szakra jelentkezik az ember. A rajzi készségekben megnyilvánulhat valami ösztönösség. Ma is úgy gondolom, hogy a rajz az alapja mindennek. Fontos, hogy egy képzőművész vagy iparművész jól rajzoljon. Ugyanakkor a kerámia speciálisabb terület. Ott van egy konkrét anyag. Mismásolni, mellébeszélni nem nagyon lehet.

– *Úgy látom, hogy a megélénkült kereslet és trend miatt ma sokan ügyeskedve, valódi szakismeretek nélkül, pusztán az ösztöneikre meg a jó ízlésükre hagyatkozva próbálnak berkeken belülre kerülni például a gasztronómiához kötődő kerámiában. A piac pedig nem feltétlenül tudja kiszűrni a képzetlen, de egyébként ügyes próbálkozót.*

– Pontosan így van. Nem akarom összekötni a minőséget és a magas tűzű égetést, de ha egy étteremben nap mint nap használnak egy étkészletet, az edényeket mosogatógéppel mossák el, megy a zúzda, örült tempóban használják a tárgyakat, az nem olyan, mint egy hétköznapi házi használat. Ott egyértelműen kiütözik, hogy 1000 fokon égett az a tárgy, vagy 1300 fokon. Az utóbbi jóval strapabíróbb lesz. De a magas tűzű égetéshez – gondolok itt például a fatüzelésű kemencék használatára – már nem elég az ösztön, az ügyesség, ott már szakértelem kell! Mi mindhárman, Tünde is, Ádám is és én is, 1200 fok felett égetjük a tárgyainkat.

– *Milyen anyagok bírják el ezt a hőfokot?*

– Jellemzően a kőedény és a porcelán. Én például igen gyakran keverem ezeket az anyagokat. Nekem fontos, hogy anyagban, színekben, felületben megkülönböztessen magam, hiszen elég sokan foglalkoznak most ezzel. Valahogy alapvetően benne van az alkotóban az igény, hogy a közönség felismerje: ki az, aki az adott tárgyat létrehozta. Vagy legalább a szakmán belül azonosítható, felismerhető legyen. Sokszor megkapom, hogy nem jelölöm a tárgyaimat. Ez a mozzanat nálam valahogy kimarad. Nagyon szeretem viszont azt az időt, amit eltölthetek a munkáimmal, miközben készülnek. Nekem ez a fontos, és nem az, hogy alul ott van-e a pecsét a szignómmal, vagy sem. Inkább arra törekszem, hogy a termékeim azonosíthatóak, felismerhetőek legyenek. A dolgaim ott vannak különféle design-boltokban, ahol a vevők gyakran érdeklődnek: Kontor Enikő miért nem jelöli a tárgyait? Azok körül, akik karakteresebb munkákat adnak ki a kezük közül, kezd kialakulni egy gyűjtői kör. Szerencsére én is közéjük tartozom. Nekik nyilván fontos lenne, hogy rajta legyen a tárgyon a hitelesítő pecsét. Ugyanakkor, akik szeretik a munkáimat, azok fel is ismerik azokat.

– *Elvi kérdés talán, hogy nem szignálod a munkáidat?*

– Nem elvi kérdés. Csak én nem így akarom megkülönböztetni magamat a társaimtól. Másrészt alkotás közben annyira lelkes vagyok, annyira benne vagyok a folyamatban, hogy egyszerűen megfeledkezem a szignálásról. Egy

fémpecsétem van, amit bőrkemény állapotban kellene belenyomni az agyagba. Képtelen vagyok figyelni erre. Mindig akkor jut eszembe, amikor az már kiszáradt. Tisztában vagyok azzal, hogy változtatni kellene ezen, de munka közben hajlamos vagyok teljesen megfelekedni róla. Meg, ahogy már mondtam, egy kicsit abban is bízom, hogy felismerhetőek a tárgyaim.

– *Volt a MOME-n meghatározó mestered?*

– Minket Ruzicska Tündével ugyanazok a mesterek tanítottak, mivel csoporttársak voltunk. Néma Júlia, Kádasi Éva, Fusz György, Kemény Péter, Máder Barnabás, Koleszár Ferenc. A névsorból is látható, hogy elég sokféle hatás ért minket. Az mindig egy nagy feladat volt, hogy felismerjük a számunkra befogadható vagy elfogadható véleményeket, de ugyanakkor hozzá is tegyük a magunk elképzeléseit. Nagyon izgalmas ez a sokféleség, teljesen eltért attól, mint amikor egy mester viszi végig az embert a képzési időszakon. Egy idő után viszont elfogadtuk, megszoktuk, értettük. Gyakori váltásoknál, amikor egy-egy mesterrel csak egy-egy szemeszter erejéig találkozol, nehezebb eldönteni, hogy kinek a hatása lesz rád az igazán meghatározó. Néma Júlia is egy egész, majd aztán egy fél éven keresztül foglalkozott velünk. Igaz, a könyvéhez kapcsolódóan többször is dolgozhattunk még vele, már végzett keramikusként. Júlia nagyon értékelte a szorgalmunkat, érzékelte a buzgalmunkat, és felkérte Tündét, Ádámot, Szabó Tamást és engem, hogy működjünk közre a tesztégetéseknél, ami nagyon tanulságos és hasznos volt mindannyiunk számára. Viszont mi a fatüzes égetéssel nem is Kecskeméten, hanem még Siklóson, az ottani művésztelepen ismerkedtünk meg. Ott is működött egy Fred Olsen-féle kemence. Siklóson Kemény Péterrel, Fusz Györggyel és Kádasi Évával égettünk.

– *Lehet-e más típusú kemencével is ilyen magas hőfokot elérni?*

– Igen, például a gázüzemű kemencékkel, de vannak olyan elektromos kemencék is, amelyek bírják ezt a hőfokot.

– *Véletlen volt, hogy a közelmúltban Kecskeméten, egy Mester és tanítványa kiállításon te éppen Fusz Györggyel állítottál ki párban? Őt tekinted a legfontosabb mesterednek?*

– Azon a kiállításon a mesterek kérték fel valamelyik tanítványukat a közös bemutatkozásra. Gyuri engem választott, amit nagyon megtisztelőnek éreztem. Azért volt különösen izgalmas a dolog, mert teljesen mást csinálok, mint ő. Mondhatnám úgy is, hogy az alma nagyon messze esett a fájától, de tulajdonképpen mégsem. Valamiféle hasonlóság a hozzáállásban vagy az anyaggal való viszonyunkban azért van. Gyuri olyan igazi, férfias erővel szinte belemászik az anyagba, ott marad a keze nyoma, én meg lázasan kinyújtom a kis lapocskáimat, higgadtan gondolkodom, méregetek, számolgotok, majd erősen összpontosítva összeragasztom a lapjaimat. De valahogy a belső érzékenység mégis ugyanaz. A felületek, meg az anyag szeretete, szinte áhítatos megközelítése, az a közös bennünk.

– *Talán még a monumentalitás érzékeltetésében van közöttetek hasonlatosság.*

– Imádom a monumentalitást, akár tíz centiméteren belül is. És igen, azt hiszem, Gyurinál is ez az erő nagyon domináns. Alapvetően szerintem a tárgyak

arányrendszerétől függ, hogy mekkorának tűnnek. Meg ugye a róluk készült fotó milyenségétől. Hogy honnan, mennyire profilból, milyen szögől fotózza az ember. Nekem eléggé egyöntetűek a fotóim, mindent nagyon frontálisan örökít meg, ettől is tűnnek olyan monumentálisnak az egész kicsi tárgyaim is.

– *Tudatos választás, hogy szinte minden tárgyadat földszíneken készíted el?*

– A stabilitás, amit a földszínek jelentenek, nekem nagyon fontos. Mivel rengeteg bizonytalanság van bennem, meghatározó vágyam, hogy legyen, amibe bele tudok kapaszkodni. Hogy legyen valami, ami stabilitást ad. A plasztikáim is ilyenek, nagyon stabilak, vastagok, erősek. Igen, azt hiszem, a tárgyaimmal próbálom magam erősíteni, vagy erősebbnek láttatni.

– *Közös műteremben dolgoztok Szabó Ádámmal, de más-más területeken. Ádám az autonóm kerámiái mellett a gasztronómiai vonalra állt rá, te pedig itt kevésbé exponálsz magad. Miért?*

– Nem tudom a pontos okát. Nem találnak rám a megrendelők, vagy ha rám is találnak, valahogy nehezebben alkalmazkodom. Túl érzékeny is vagyok, nehezen állok rá például a megrendelő egyéni hisztijére, vagy néha az érzéketlenségére. Ez a fajta empátia feltehetően hiányzik belőlem. Nekem ez nem megy, én a saját hullámhosszomat próbálom ráerőltetni a világra.

– *Egyáltalán nem baj, hogy ti hárman nem vagytok egyformák.*

– Ha az említettek ellenére időnként mégis összejön egy-egy ilyen együttműködés, akkor általában szeretik a végeredményt, csak valahogy nehezen teremődik meg a kémia a megrendelő és köztem.

– *Nem hagyod, hogy befolyásoljon bárki is. Hogyan gondolkodsz anyagról, formáról, színekről, funkcióról?*

– Én ezt elég negatívan szoktam értékelni magamban, általában úgy, hogy biztosan kevesebb vagyok. Nem pozitív jelenségként élem meg, hanem egyféle fogyatékként. Úgy gondolom, hogy a kerámia nemcsak képző-, de alapvetően iparművészet is. A funkció eredendően benne van a műfajban, mint ahogyan az is, hogy a megrendelővel együtt kell működni, esetenként ki kell szolgálni őt. De valami miatt gyakran képtelen vagyok erre. Csak egy bizonyos pontig tudok alkalmazkodni.

– *Mіндеzt akár erényként is felfoghatod, hiszen a tárgyaid iránt így is erős a kereslet. Kedveli a közönség a funkcionális tárgyaidat is, a szobrászati igényű, autonóm kerámiáidat is. Legfeljebb nem fogsz csúcstermeknek dolgozni.*

– Én sem érzem azért, hogy kikerülhetetlen lenne a másokkal való, szoros együttműködés. Amióta egy kicsit több időt szánok a marketingre, meg arra, hogy próbálom magam erősíteni, egyre jobban élvezem, amit csinállok. Abbahagyni nem fogom, hiszen ez az egyetlen dolog, amihez értek. Nagyon fontos nekem, hogy aki látja a dolgaimat, az bevonódjon. Amire mindig tudatosan törekszem, az az őszinteség. Mert abban van az erő. Én nem akarom másnak

láttatni magam, mint aki vagyok. Ha valami vonzó lehet abban, amit csinállok, az valószínűleg pontosan ez. Ami tűnhet akár furcsának és érthetetlennek is azok számára, akik nem veszik ezt az üzenetet. Mindenképpen önmagamat kell vállalnom, másként nem megy.

– *Az évek során keresett keramikussá váltál. Megteremtődött a tábored, figyelnek rád, keresik a munkáidat, állandó visszajelzéseket kapsz a közösségi felületeken. Nemcsak hogy nem visszhangtalan a művészeted, de sokan várják az egyre újabb megnyilvánulásaidat.*

– Engem nagyon sokan szeretnek azért, aki vagyok. Nem kifejezetten a kerámiáimért, talán inkább azért, amit emberként képviselek. Vagy amit adni tudok. Néha azt érzem, hogy mindez egy kicsit összeér azokban, akik a tárgyaimat kedvelik. Szerintem azt érzik a munkáimban, ami bennem is bennem van. És ez a harmónia vonzó lehet.

– *Hogyan születnek meg a tárgyaid? Hogyan lesznek a funkcionálisak, például a minivázaid, és hogyan a szobrászati igényű kerámiáid?*

– A kis vázák nagyon speciális dolgok az életemben. Ezek 5-8-10, maximum 12 centiméteres tárgyak, amelyek eleinte azért jöttek létre, hogy a kemencében a kihasználatlan, apró tereket megtöltssem. Praktikus okokból tehát. Viszont sikerült valami olyan pluszt beléjük tenni, vagy az arányaik, vagy a máz, vagy mindkettő által, hogy vonzódnak hozzájuk az emberek. Ami pici, az általában szerethető. Nekem viszont nagyon furcsa a viszonyom a kis vázákkal. Nagyon vágnak rájuk az emberek, ott vannak minden üzletben, ahol a dolgaimat kapni lehet. Ezért nyúznak a megrendelők, én viszont egy kicsit már unom őket. Ezeket a tárgyakat nem korongozom, hanem gipszformába öntöm. Az első darabokat korongoztam, azokról vettem le a negatívokat, mivel ez a technológia a sorozatgyártáshoz jóval célszerűbbnek bizonyult. Megvallom, nagyon izgalmasnak is találtam a készítésüket – az első 150 darabig. De amikor már az ezredik darab felé tartok, az már nekem sok, már kevésbé érdekes. A viszonyom már közel sem annyira lírai velük, mint a kezdetekben. Az apró tárgyaim mégis – a magas darabszám ellenére – változatosak, eltérőek, egyedi hatásúak színben, felületképzésben, és amiben csak lehetséges. Mindent elkövetek velük, hogy újra és újra meg tudjam őket szeretni. Nagyon élvezem a változatosságot, nagyon izgat az, hogy kísérletezek, anyagokkal, mázakkal, formákkal. Nekem ez fontos. Lehet, hogy ez kifelé nem nagyon látványos, észre sem veszik a munkáimon, de talán ez természetes. Egy alkotó ember mindig teljesen mást gondol magában a formáról, a megújulásról, mint a környezete, mint egy külső szemlélő, főleg ha az egy szakmabeli.

– *Több helyen és alkalommal beszéltél már arról, hogy vonz a monumentalitás. A tárgyaid felületei érdekes, rusztikusak, erősen megdolgozottak. Ez a monumentalitás elérésének egyik eszköze?*

– Azt hiszem, hogy a felületeim nem játszanak szerepet a monumentalításban. Viszont tény, hogy nagyrészt kézműves technikával dolgozom, főként korongozom, illetve lapokból építkezem. Nem szeretem pörgetni a munkát, hogy legyárt-

sak 50 ugyanolyan tárgyat a lehető legrövidebb idő alatt. A korongozott tárgyaknál – például Ádám munkáinál – gyönyörűen meg lehet figyelni az ujjnyomokat. A felületen látszik, hogy valaki ezt az ujjával húzta föl. Ez a jelenség nálam nincs. Hiába a kézműves technológia, nálam egy sima, egyöntetű felület marad a korongozást követően. Mondhatjuk, hogy mindenkinél más jellegzetességeket mutat a kéznyom, mindenkinek van egy sajátja. Viszont igényem van a markáns felületekre, magára arra a folyamatra, ahogyan ezt elérem. Megkorongozom a tárgyat, bőrkemény állapotba kerül, és utána dolgozom meg különféle drótkéfékkel. Ez főleg akkor izgalmas, ha a durva, rusztikus, samottos masszákat használom. Kipereg belőlük a samott, aztán egy részüket visszatörlöm. Tehát mondhatom, hogy nekem ez a fémsörte a kéznyomom. Nagyon élvezem ezeket a felületeket, főként kialakítani imádom őket.

– *Ott vannak a munkáid különféle lakberendezési boltokban. Mennyire válsz meg könnyen tőlük?*

– Évekig képtelen voltam megválni a tárgyaimtól. Ádámnak is, Tündének is már régen beindult a bolt, egyre-másra kapták a megrendeléseket, ismerték és imádták őket. Én csak sorra készítettem a kerámiáimat, de képtelen voltam elszakadni tőlük. A budapesti műhelyünkben kompozíciókat készítettem belőlük, napi másfél-két órában csak az átrendezésükkel foglalkoztam. Gyűjtöttem őket magam köré. Boldog Anita kollégám és jó barátnőm hitette el velem, hogy meg kell szabadulnom legalább egy részüktől. Mert ha nem teszem meg, egy idő után nem lesz, ami motiváljon. Ő indított el azon az úton, amelyen még ma is járok. Kezdetben megírta helyettem az e-maileket az üzleteknek, egyebekben is segített. Lassan és nagyon nehezen, olykor fájdalmasan nehezen, az én keramikusi ismertségem és karrierem is megteremtődött. Ma már természetesnek és szükségszerűnek is tartom a marketinget, és segítség nélkül, magam végzem. Nagy boldogság, ha azt látom a facebookos vagy az instagramos követők reakcióiból, hogy tetszik nekik, vagy egyenesen rajonganak a munkáimért. Ez nagyon fontos pillanat az alkotói munka végén! Amikor egy-egy jól sikerült darab kijön a kemencéből, sokszor érzem azt, hogy jó volna megőrizni, mert itt történt valami, léptem vele egy szintet, arányokban, formában, mázban, és össze-érett az egész, egyben van. Meglepő, de ma már ezektől a tárgyaktól is képes vagyok viszonylag gyorsan megválni.

– *Ruzicska Tündével egy évfolyamon végeztetek, azonosak voltak a mestereitek, Szabó Ádámmal hosszabb ideje egy műteremben dolgoztok, és óhatatlanul hatással vagytok egymásra. Valamiféle iskolának számíthatok így hárman keramikus berkekben?*

– Nem gondolom, hogy iskola lennénk. A kerámia sok egyéb más kézműves területhez hasonlóan felfutóban van. Nem emelném ki magunkat azért sem, mert jóval többen vagyunk, akik ezt az utat követjük, és egyre többen.

– *Ez a csúcsgasztronómia által teremtett trendnek köszönhető? És igaz-e az autonóm kerámiára is, vagy csak a funkcionális tárgyakra?*

– Félek, hogy főként a funkcionálisra igaz, az autonómra sajnos nem. És igen, szerintem nagyrészt a gasztrovonal hozta ezt a népszerűséget. Az emberek

viszont kevésbé szeretnek gondolkodni, ezért az autonóm tárgyak iránt lényegesen nem növekedett meg a kereslet. Amikor még üzemelt Budapesten a Museion No1. nevű galéria, ahol dolgoztam, gyakran megtapasztaltam, hogy a betérő látogatók próbálták befogadni a kiállított műtárgyakat. Mindenáron magyarázni, értelmezni, valamihez kötni akarták a műveket. Mihez hasonlít? Meg akarták fejteni az üzenetet. Próbáltam rávezetni őket, hogy ne is feltétlenül megérteni, sokkal inkább érezni akarják a tárgyakat. Közelítsenek inkább gyermeki ösztönösséggel és szabadsággal hozzájuk, semmint görcsös, okos, felnőtt akarással.

– *Funkcionális vagy autonóm kerámiatárgyat készítesz szívesebben?*

– Mind a kettőt egyformán fontosnak tartom. Ugyanakkor autonómból nyilván jóval kevesebb van. Hogy éppen mi készül, annak nagyon egyszerű és földhözragadt okai vannak: például, hogy meg kell élni, vagy kapok-e éppen valamilyen művészeti ösztöndíjat. Amikor autonóm tárgyat készítek, az nálam mindig valami esszencia. Gyűlnek-gyűlnek az érzések, gondolatok. Azért nem készítek sok szobrot vagy plasztikát, mert az adott érzésnek vagy problémakörnek mindig csak a leginkább esszenciális darabjait szeretem elkészíteni. Nem pörgök hosszan valamin, amin fejben már túl vagyok. Ezért kevés darabszámúak a sorozataim is: legfeljebb 4-5 tárgy adja meg a gondolat velejét. Ebben a pár darabban, hitem szerint, teljességgel el tudom mondani, amit akarok. A többi próbálkozás már csak ismétlés lenne.

– *A formáidat honnan meríted?*

– Markáns formákkal dolgozom, gömbszel, háromszöggel és különféle hasábokkal. Kötődöm az alapformákhoz, nagyon erősnek érzem őket. Ugyanakkor szeretném elérni, hogy a háromszögből és négyzetből önálló személyiségek és karakterek, Katikák és Pistikék legyenek. Az izgat, hogy miképp lehet a minimális formákból valami maximumot kihozni, hogyan tudnak ezek túlmutatni az univerzális mivoltukon. Nem egyszerű feladat. Engem mégis ez izgat, az egyszerű formákat felruházni valami olyan tulajdonságokkal és érzetekkel, amelyek képesek többletjelentést adni a már jól ismert szimbólumrendszereknek. Nem állítom, hogy mindig sikerül, de a törekvés ez bennem.

– *A közönség mindig képes volt befogadni vagy elfogadni a munkáidat?*

– Pár évvel ezelőtt szembesültem vele, hogy nem értették az emberek a munkáimat. Túl rusztikusnak, öncélúan durvának ítélték őket, különösen ha összevetették őket például az IKEA-s porcelánokkal. Sokáig a hófehér porcelán volt, és talán még ma is ez az etalon, de azért azt érezkelni lehet, hogy nő az emberek ingerküszöbe. Ha nem is túl jól, de valahogy azért megélnék azok a design-boltok, amelyek forgalmazzák például az én tárgyaimat is. Az emberek kezdik elfogadni a másfajta esztétikát, a másfajta gondolkodást nemcsak a gasztronómiában, hanem a kerámiaművészetben is.

– *A gasztronómiában az öntörvényűség miatt állításod szerint nem lettél sikeres. Vajon a bolttulajdonosoktól mint megrendelőktől el tudsz fogadni ötleteket, javaslatokat, kéréseket?*

– A legtöbb helyen a fatüzes tárgyaimmal vagyok jelen. Egyetlenegy helyre, a PaUza nevű boltba viszek elektromos kemencében égetett tárgyakat is. Azok kissé visszafogottabbak, fehéres árnyalatúak, illeszkednek és alkalmazkodnak a bolt kínálatához. Kapok tőlük instrukciókat, amelyeket hol megfogadok, hol nem. Nagyon akarták, hogy legyen hozzám köthetően 3-4 tárgytípus, amelyekből elkészítek 50-50 darabot. A bolt logikájából ez egyenesen következett volna. Ez esetben például a webshop számára nem kellene minden egyes tárgyat külön-külön lefotózni. Velem elég gyakran előfordul, hogy egy tárgy csak egyetlen darabban készül el. Érdekes, hogy a vevők viszont megbarátkoztak ezzel a hozzáállással. Már nem kizárólagos igényük, hogy egy szett minden darabja hasonlítson egymáshoz, lehet egy négydarabos készlet minden tagja eltérő karakterű is. Azt látom, hogy egyre inkább élvezik az emberek a válogatás örömét.

– *Zavar-e, ha a tárgyaid kissé szabálytalanra sikerülnek, ha nem emlékeztetnek valamilyen etalonra?*

– Töreksem rá, hogy szabályosak legyenek, de bizonyos kereteken belül el tudom fogadni az esetlegességüket is. Ezért nagyon érdekes nálam a fatűz, és ebben például eléggé különbözöm Ádámtól is és Tündétől is. Nekik gyakran már eleve szabálytalanok a formáik, de mégis „kerek egészek”. A fatűz és annak véletlenszerűsége pedig nagyon illik, passzol ehhez, jól működik a kettő együtt. Nekem ezt az egészet meg kellett szelídíteni. És meg kellett tanulnom, hogy az én tárgyaimon, amelyek alapvetően az alapformákból építkeznek, hogyan mutat az esetlegesség, ami a fatűzben kódoltan benne van. Dolgoztam rajta évekig, hogy hogyan tudom ezt kiküszöbölni, illetve ha adódik valami esetlegesség, az esztétikailag jól jöjjön ki. Nagyon át szoktam gondolni, hogy mit is akarok elérni. Észnél kell lennem, hogy a hangsúlyosan megdolgozott felülettel együtt már ne legyen túl sok a hatáselem. Arra is ügyelnem kell másik oldalról, hogy túlon túl kevés sem lehet, mert néha az égetés visszafogottabbra sikerül, kevesebb hamu szóródik, gyengébb a redukció. Éppen ezért én nagyjából négyszer annyi ideig mázazok, mint ahogy általában szokás. Itt a stúdióban is gyakran megmosolyognak emiatt.

– *Értelmes dolog-e összefüggést vagy hasonlóságot keresni hármótok munkái között?*

– Valójában nem lehet a tárgyainkat összehasonlítani, annyira eltérőek a formák, az anyagok, a mázak. De ha például Ádámmal együtt pakoljuk ki a tárgyainkat, azok nagyon szépen működnek együtt, finoman reagálnak egymásra. Emiatt eddig mindig nagy sikerrel tudtuk megrendezni a közös házi kiállításainkat és vásárainkat. Ádám tárgyai organikusak, oldottabb körvonalúak, az én tárgyaim kissé feszesek, emiatt olyan szép az összehatás, ami jelen esetben a kontrasztra épül.

– *Tervezed-e, hogy a közeljövőben valami újba, szokatlanba, kipróbálatlanba kezdesz?*

– Ez majd alakul. Nem vagyok tervezőalkat, megtörténik majd, amikor meg kell történnie. Töreksem rá, hogy fejlődjek, hogy változzak. Nem csak azért,

hogy más számára ne legyek unalmas, hanem hogy a magam elvárásainak is megfeleljek. Amikor már nagyon elkényelmesedem, mindig kialakul bennem egy belső feszültség, amely továbblépésre készítet. Keresem a lehetőségeket, de nincsenek direkt terveim.

– *Ősszel kurzust fogsz vezetni a Nemzetközi Kerámia Stúdióban, nemzetközi csapatnak. Ez az alkalom lehet olyan katalizátor, ami megjelenik majd a munkáidban is?*

– Igen, ez erősen motivál. Bár érdekesebb lenne, ha itt készülnének a nyers tárgyak is, például, hogy megtaníthassam az én felületképző módszereimet is, illetve ízelítőt adhassak a formavilágomból. A résztvevők most a kurzus rövidsége miatt, csak magas tűzű égetésre hozzák az otthon elkészült munkáikat. Azért szerencsére az égetés menetéről így is bőven lesz mit tanítani nekik. Amióta elérhető a program a stúdió honlapján, meg a közösségi oldalon, azóta nagyon sokan nézik az én személyes alkotói profilomat is. Nyilván lesz, akinek tetszeni fognak a munkáim, és persze fordítva is történhet. Mindenképpen nagy ugródeszka, ami számomra komoly vállalás lesz.

– *A rendszeres tanítás nem szerepel az ambícióidban?*

– Már többször kerestek a Kisképzőből is, Debrecenből is, és utoljára a Kecskeméti Ifjúsági Otthonból is, hogy menjek el tanítani. Szeretek emberekkel foglalkozni, keresem is a társaságukat, de nekem a tanítás túl kötött feladat lenne. Főleg például egy középiskolában. Mindenesetre nagyon kerülget a lehetőség, elképzeltető, hogy előbb-utóbb belevágok, és kipróbálom. Talán majd, ha el tudom engedni ezt a furcsa, görcsös szabadságvágyat, ami most tobzódik bennem.

Az interjúkat Kriskó János készítette